
هفت نگار آسمانی

(خلاصه‌ای از هفت‌پیکر نظامی)

گزینش و گزارش از:

دکتر مجید سرمدی

عضو هیأت علمی دانشگاه پیام‌نور

سرشناسه	: نظامی، الیاس بن یوسف، ۹۵۳۰-۹۶۱۴ ق.
عنوان قراردادی	: هفت پیکر - برگزیده
عنوان و نام پدیدآور	: هفت نگار آسمانی: خلاصه‌ای از هفت پیکر نظامی / گزینش و گزارش از مجید سرمدی.
مشخصات نشر	: تهران: علمی، ۱۳۸۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۸۶ ص.
شابک	: 2 - 140 - 404 - 964 - 978
وضعیت فهرست‌نویسی	: فیا.
موضوع	: شعر فارسی - - قرن ۶ ق.
شناسه افزوده	: سرمدی، مجید
رده‌بندی کنگره	: ۱۳۸۸ PIR۵۱۳۲/آ۱۹
رده‌بندی دیوبی	: ۸۵۱/۳۲
شماره کتابشناسی ملی	: ۱۶۹۷۵۷۷

خیابان انقلاب - مقابل در بزرگ دانشگاه تهران

شماره ۱۲۲۴ تلفن: ۶۶۴۶۰۶۶۷

هفت نگار آسمانی: خلاصه‌ای از هفت پیکر نظامی

گزینش و گزارش مجید سرمدی

چاپ اول: ۱۳۸۸

تیراژ: ۱۶۵۰ نسخه

لبنوگرافی: کوثر

چاپ: رامین

حق چاپ برای ناشر محفوظ است.

شابک ۲ - ۱۴۰ - ۴۰۴ - ۹۶۴ - ۹۷۸

مرکز پخش: انتشارات علمی - خ انقلاب شماره ۱۲۲۴ تلفن: ۶۶۴۶۵۹۷۰

فهرست

۱	مقدمه
۵	نماد و هفت پیکر
۱۱	به نام ایزد بخشاينده
۱۶	در نعت پیغمبر اکرم
۱۹	معراج پیامبر اکرم (ص)
۲۳	سبب نظم کتاب
۲۷	ستایش سخن و حکمت و اندرز
۳۴	در نصیحت فرزند خویش، محمد
۳۶	آغاز داستان بهرام
۴۰	صفت سمنار و ساختن قصر خورنق
۴۵	صفت خورنق و ناپیدا شدن نعمان
۴۹	شکار کردن بهرام و داغ کردن گوران
۵۲	کشتن بهرام شیر و گور را به یک تیر
۵۳	کشتن بهرام اژدها را و یافتن گنج
۵۵	دیدن بهرام صورت هفت پیکر را در خورنق
۵۹	آگاهی بهرام از وفات پدر
۶۳	لشکر کشیدن بهرام به ایران

۶۵	 آغاز سخن
۶۸	 نامه پادشاه ایران به بهرام گور
۷۱	 پاسخ دادن بهرام ایرانیان را
۷۹	 برگرفتن بهرام تاج را از میان دو شیر
۸۲	 صفت یزم بهرام در زمستان و ساختن هفت گنبد
۸۵	 نشستن بهرام روز شنبه در گنبد سیاه
۹۳	 نشستن بهرام روز یکشنبه در گنبد زرد
۹۸	 نشستن بهرام روز دوشنبه در گنبد سبز
۱۰۵	 نشستن بهرام روز سه شنبه در گنبد سرخ
۱۱۴	 نشستن بهرام روز چهارشنبه در گنبد پیروزه رنگ
۱۲۳	 نشستن بهرام روز پنجشنبه در گنبد صندلی
۱۳۱	 نشستن بهرام روز آدینه در گنبد سپید
۱۳۵	 اندرز گرفتن بهرام از شبان
۱۴۲	 بازخواست بهرام از وزیر ستمکار
۱۴۵	 شکایت کردن مظلوم اول
۱۴۷	 شکایت کردن مظلوم دوم
۱۴۹	 شکایت کردن مظلوم سوم
۱۵۱	 شکایت کردن مظلوم چهارم
۱۵۳	 شکایت کردن مظلوم پنجم
۱۵۵	 شکایت کردن مظلوم ششم
۱۵۸	 شکایت کردن مظلوم هفتم
۱۶۱	 کشتن بهرام وزیر ظالم را
۱۶۴	 پوزش خواستن خاقان چین از بهرام
۱۶۶	 فرجام کار بهرام و ناپدید شدن او در غار
۱۷۲	 توضیحات
۲۷۹	 فهرست منابع و مآخذ

مقدمه

هفت‌پیکر از مثنوی‌های پنجگانه نظامی گنجیه‌ای است که مورد توجه ارباب‌نظر و اصحاب ادب بوده است. این منظومه در دوران کهن‌سالی و پختگی شاعر سروده شده است و فاصله آن با سرودن لیلی و مجنون را پنج سال دانسته‌اند.

هفت‌پیکر داستان بهرام گور است که در آن بزم و رزم یک پادشاه ایرانی به تصویرهای شاعرانه و هنرمندانه کشیده شده است.

به گفته مرحوم زرین‌کوب «هفت‌پیکر نظامی» آن هفت قصه شگفت‌انگیز و نفس‌گیر و پرماجرا که لعبتان هفت‌گنبد برای شاه نقل می‌کنند خیال‌انگیزترین و پررنگ و نگارترین منظومه از پنج گنج وی به شمار می‌آید. (پیر گنجیه در جستجوی ناکجاآباد ص ۱۴۴).

این منظومه دارای سبکی جالب و شگفت‌انگیز است. داستان‌هایی تو در تو و سرشار از تصویرهای رنگارنگ که به قولی: «بسیاری از صحنه‌ها در این قصه‌ها رویاهای

ماحولیایی است. مناسب حال و مقال قصه‌گویان عروسک‌گونه‌ای که جرأت رویارویی با واقعیت را ندارند و حتی عشق و محنت‌های آن را هم به درستی نیازموده‌اند.» (پیرگنجه در جستجوی ناکجاآباد ص ۱۵۳).

در این منظومه عدد هفت جایگاه خاصی در ایجاد و ساخت داستان دارد. هر روزی از هفته به رنگی و سیاره‌ای منسوب است و در هر قصری بانویی با لباسی از رنگی خاص. البته رنگ‌های منسوب به سیارات با عقاید عامه منجمان در رابطه با روزها و سایر مدلولات در برخی موارد تفاوت‌هایی دارد که می‌تواند به مآخذ متفاوت نظامی تفسیر و توجیه شود.

در هر حال چنانچه استاد مرحوم زرین‌کوب در کتاب پیرگنجه در جستجوی ناکجاآباد فرموده‌اند: «قدرت شاعری و ذوق قصه‌پردازی نظامی هیچ‌جا به اندازه هفت‌پیکر به اوج تعالی نمی‌رسد.» (ص ۱۶۵).

این منظومه چنان رنگ‌آمیز و پرتصویر است که می‌تواند محمل رمزپردازی‌ها و تفسیر و تاویل‌های گونه‌گونی شود و می‌توان آنرا قصه‌هایی با نمادهای عرفانی و روانشناختی در نظر گرفت که در این مختصر ذکر و شرح آنها مناسب نیست و گنجایی ندارد. با این حال همکار محترم نگارنده سرکار خانم فاطمه معین‌الدینی مقدمه‌ای کوتاه در باب نماد و نمادپردازی مرقوم فرموده‌اند که ضمن سپاسگزاری از ایشان خوانندگان محترم را! بدان ارجاع می‌دهد.

هدف و روش گزینش و گزارش این کتاب در راستای آشنا ساختن دانشجویان و ادب‌دوستان غیرمتخصص با یکی از گوهرهای ادب فارسی و نظامی گنجوی است. در

شرح و توضیح ابیات از کتابهای متقدمان و استادان از جمله استادان بزرگوار شادروان وحید دستگردی - عبدالمحمد آیتی - برات زنجانی و بهروز ثروتیان و در نهایت دریافت‌های شخصی نگارنده استفاده شده است. متن گزیده هم بر اساس چاپ وحید دستگردی است که در انتشارات قطره به همت استاد سعید حمیدیان تنقیح و تصحیح دوباره شده است. در برخی موارد جملات منقول از شروح به ویژه توضیحات مرحوم وحید دستگردی ویرایش شده و جرح و تعدیل یافته است که علت آن آسان‌سازی و انطباق با زبان رایج کنونی است. در پایان شایسته است از دوستان بسیار گرامی جناب آقایان «حسین علمی و علی محمدیان» که موجبات چاپ و نشر این نوشتار را فراهم آورده‌اند کمال امتنان را عرضه دارم؛ همچنین از خانم «صبا پروین» که مراحل نهایی چاپ را با دقت و حوصله از زیر نظر گذرانده و نکات بسیار ارزنده‌ای را متذکر شده‌اند سپاسگزاری می‌کنم.

والسلام و علیه التکلان

مجید سرمدی

بهار ۱۳۸۸